

11. שליחות עלייה בברזיל

בקיץ 1967, אחרי מלחמת ששת הימים, סיימתי את לימודי בחוגים ליסטוריה כללית ולהיסטוריה של עם ישראל באוניברסיטת תל-אביב. לא מצאתי בקיבוץ עבודה חדשה שתוכל לספקני. הייתה זו עבורי תקופה של אי-ודאות. השינוי התחולל בעזרתו של דב צמיר, מזכיר הקיבוץ. הוא הציע שאסע לברזיל כשליח עלייה. בתחילה הצעתו לא נראתה לי; בדמיוני ראיתי את עצמי עומד כעמיל מכס בנמלי ים ואוויר, ובמשך שנתיים מטפל בעניינים הטכניים של העולים לישראל. לאחר פגישות אחדות עם פקידי הסוכנות היהודית, הבנתי שהעבודה תהיה הרבה יותר עמוקה ואנושית.

כרגיל בחיי הקיבוץ, אי אפשר לצאת לשליחות בחו"ל בלי דיונים באסיפה הכללית. באסיפה שהתקיימה באמצע שנת 1968 הוצעו שלושה מועמדים לתפקידים אחרים בברזיל, כולם לתנועת הנוער דרוו-הבונים, בערים ריו דה ז'נירו, סאו פאולו ופורטו אלגרה. לתפקיד שהוצע לי הייתי המועמד היחיד. אחרי שעות של דיונים הוחלט לשלוח רק שלושה שליחים. חברים טענו באסיפה שהקיבוץ צריך להחליט מי יעבוד בתנועה ומי ייצא לשליחות עלייה – למרות שהייתי היחיד אשר למד במשך שבועות על נושא העלייה בקורסים של הסוכנות היהודית. מזכיר הקיבוץ, דב צמיר, קבע את הטון והודיע חד משמעית שהתפקיד הזה יהיה שלי או שאיש לא ייצא לשליחות זו!

באוגוסט 1968 נסעתי לריו דה ז'נירו וריכזתי במשך יותר משנתיים את העלייה לישראל. הייתה זו תקופה חיובית ומלאת השראה עבורי; במהלכה עלו ארצה למעלה מ-2,000 עולים. עבדתי בהדרכתו של האלוף (במיל') עוזי נרקיס, שכינה כמנכ"ל מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית בירושלים.

במרוצת השליחות התוודתי לקהילות היהודיות בערים מנאוס, בלם, רסיפה, סלוודור, בלו הוריונטה, פורטו אלגרה וקוריטיבה, וזאת מלבד העבודה הרצופה עם הקהילות בריו דה ז'נירו וסאו פאולו. ב-1968 שכנה עדיין השגרירות הישראלית בריו דה ז'נירו והשגריר יצחק הרכבי היה לי לעזר רב. רגע השיא בעבודתי היה ייסוד "תנועת העלייה הברזילאית", שמטרתה הייתה רכישת התמיכה של חוגי אוהדים חדשים מקרב היהודים בעלייה לישראל וטיפוחה. כחלק מהפעילות לעידוד תנועת העלייה זכינו בביקורו של דוד בן-גוריון בברזיל, שאותו ארגנתי. אלפי יהודים באו להקשיב לנאומי במועדוני "הַבְּרָאִיקָה" שבריו דה ז'נירו ובסאו פאולו (על ביקורו זה סופר בפרק 3). ההתרגשות בקהילה היהודית ברחבי ברזיל הייתה כה גדולה, עד שנדמה היה כי תיאודור הרצל בכבודו ובעצמו קם לתחייה...

עבדתי בלי סוף. בכל שבוע ראינתי עשרות מועמדים; הסיכום של כל ראיון נשלח למחלקה לאמריקה הלטינית בסוכנות היהודית בירושלים, בהנהלתו של יהושע וולברג, איש מוכשר ויעיל אשר תמך באישור המועמדים שעליהם המלצתי. בישראל היו העולים צריכים לקבל מגורים ועבודה. לרוב ביקרתי את המועמדים בבתיים כדי להכיר את כל בני המשפחה, את מצבם הכלכלי, את בריאותם וכדומה. לעתים

נאלצתי להתמודד עם אנשים שלא היו מועמדים המתאימים לעלייה, ואשר הקהילות המקומיות ניסו לשלחם. במקרים הללו היה עלי להשתמש בשכל הישר, לשקול את הנימוקים בעד ונגד, ולנסות למנוע אפשרות שייעשה אי צדק כלפי משפחות השואפות לעלות ארצה ולבנות בה חיים חדשים.

הקהילה היהודית בכלם ריגשה אותי מאוד. נסעתי לשם פעמיים והכרתי את כל חבריה. באותה תקופה היא מנתה 100 משפחות שבמרביתן היו חתונות מעורבות של יהודים ובני דתות אחרות. בה בעת הייתה זו קהילה מאוחדת ששמרה את המסורת היהודית באהבה. כך למשל נכחתי בקבלת שבת בבית הכנסת, שבה שרו גברים ונשים בהתרגשות רבה את שירי הטקס; גם כושים אשר היו חלק מהקהילה השתתפו בטקס באופן פעיל.

בסוף 1970 חזרנו לישראל. אחרי שליחות זו המשכתי לעסוק במשך שנים מספר בהתנדבות בקליטת העולים הברזילאים. בימי רביעי הגעתי למשרדי הסוכנות היהודית בתל-אביב, נפגשתי עם העולים שזה עתה באו וגם עם כאלה שחיו כבר זמן מה בארץ ונאבקו עדיין עם הסתגלותם לתנאי הארץ החדשה. לשמחתי הצלחתי להשיג עבור הרבה משפחות עבודה ומגורים. עיסוק זה מילא אותי סיפוק עמוק.

במשך שנתיים ריכזתי פרויקט מיוחד משותף למשרד העלייה, הסוכנות היהודית וארגון עולי אמריקה הלטינית. שם הפרויקט היה "תכנית הדרום" ומטרתו – קליטת מאות משפחות מדרום אמריקה בדרומה של ישראל; אשדוד, אשקלון, קריית גת, באר שבע והסביבה. ראוי לציין שיהודי דרום אמריקה גרים בערים הללו עד עצם היום הזה.

גם לאחר שנבחרתי בשנת 1974 לראשות המועצה האזורית שער הנגב המשכתי להתמסר לעניין העלייה הברזילאית לישראל. בעקבות שליחותי לברזיל כשליח עלייה נשלחו מקיבוץ ברור חיל שלושה שליחים נוספים: אברהם שיינפלד, אהרון קרמר ואהרון טלנברג. המלצתי עליהם בפני מנהיגי הסוכנות היהודית לביצוע השליחויות החשובות הללו. ראו במה דנה האסיפה הכללית ב-1968: האם לתמוך בשליחותי לברזיל או להתנגד לה – והשוו זאת עם העובדות. לא אצטנע. מה שנזרע היטב זכה להמשכיות, והתבטא בשיתוף הפעולה ההיסטורי בין הקיבוץ של יוצאי ברזיל לקהילות היהודיות בברזיל.